4

XIII.

DISSERTATIO INAVGVRALIS
HISTORICO-MEDICA
DE

ANTIQVA MEDICINAE DIVISIONE

IN

διαιτητικην, φαρμακευτικην, et χειρεργικην.

QVAM
FAVENTE SVMMO NVMINE
IN ALMA IVLIA CAROLINA
GRATIOSI MEDICORVM ORDINIS
AVCTORITATE ET CONSENSV
PRO GRADV DOCTORIS
SVMMISQVE IN MEDICINA HONORIBVS
RITE OBTINENDIS
D. XXX SEPTEMBR. MDCCLXVI
HORIS ANTE ET POST MERIDIEM CONSVETIS
PVBLICE DEFENDET

AVCTOR
MARTINVS IACOBSEN
ALTONANVS

HELMSTADII
TYPIS VIDVAE SCHNORRIAE, ACADEM. TYPOGR.

THESES AD DISPVTANDVM.

I. Nihil fortaſſe medicos magis latet, quam natura febris.

II. Perpetui febris a cauſſis internis ortae quaſi comites ſunt horripilatio, pulſus velox, et calor.

III. Sola tamen pulſus velocitate medicus febrim adeſſe indicat.

IIII. In ſtatu morbi corrupti, qui poſt febrem et haemorrhoides turbatas minatur, maior ſpes fulget, febrem, quam haemorrhoides reuocandi.

V. Hydrops ex viſciditate et metaſtaſi febrili, dummodo viſcera nondum grauius laeſa, ☿ dulc. leuatur.

VI. Veteres medici in diſtinguendis conſtituendisque pulſuum generibus et differentiis nimis copioſi fuerunt et ſubtiles.

VII. Difficile dictu, quid in corpore aegroto eueniat tempore κρίσεως, aut quo pacto fiat, vt vincatur morbus, natura ſuperior ſit.

VIII. Mirum, lienis vſum et functionem medicis nondum innotuiſſe ſatis, cum tamen et Anatomia et Phyſiologia tanta hodie augmenta ceperit.

VIIII. Quamuis hodie, quae eſt ſeculi noſtri felicitas, nouis illis inuentis, vt ſanguinis circulo, aliisque rebus veteribus ignotis vti liceat, multum tamen abeſt, vt morbos et illorum effectus a priori intelligere poſſimus.

X. Schirrhus eſt tumor durus et indolens. Cui ſi dolor accedit, cancer oritur. Cancer itaque a ſcirrho non niſi dolore differt.

☆ ☆ ☆

MONSIEUR

Je VOUS *prie de croire que c'eſt avec un vrai plaiſir, que je* VOUS *fais mes remercimens de ce qu'il* VOUS *à plu en m' invitant à* VOUS *propoſer mes doutes ſur* VOTRE *ſavante diſſertation, me procurent l'occaſion de m' inſtruire par* VOS *Lumieres. Agréez que je* VOUS *felicite* MONSIEUR *de cette epréuve que* VOUS *donnez publiquement de* VOTRE *erudition, et que je ſouhaite de tout mon coeur que* VOUS *récueilliez bientôt le fruit de* VOS *veilles. Je ſuis avéc un parfaite conſideration, et un attachement veritable*

MONSIEUR

Helmſted,
le 28. de Septembr.
1766.

Votre très humble Serviteur et
très devoué ami

HANS JOACHIM COMTE D' AHLEFELDT.

VIRO

PRAENOBILISSIMO ATQVE DOCTISSIMO

MARTINO IACOBSEN

S. P. D.

IOANNES TRAVGOTT ADOLPH

M. D. ET P. P.

Eiusmodi ſane prodidiſti iam doctrinae TVAE *ſpecimen, quale dudum exſpectaueram, qui* TE TVOS*que noram amores Latii Graeciaeque veteris, vnde ſcientiarum omnino primordia ad nos promanarunt. Etiam nunc hos fontes adire iuuat quam maxime, quos poſteritas quantumuis ſera nec exhauſit, neque ſiccabit vnquam. Sed plurimos noſtrorum temporum abſterret itineris huc difficilis taedium, atque paucorum eluctatur peruicacia. Habentur autem praeſtantiora, quae rara. Eximiae proin Laudis commendationem* TIBI*met* IPSE *parauiſti, dum, quibusnam finibus circumſcripta proceſſerit ars medica priſtinis illis* CELSI *temporibus, poſt aliorum egregiorum virorum operam, iterato inquiſiuiſti. Erunt forſan, qui totius artis exercendae onus cenſebunt maius, quam quod vnius perferant humeri. Et iidem illi colligere hinc pergent: quemadmodum hodie ſua bene relinquunt medici chirurgis*

 vtri-

vtrique vero pharmacopoeis, adaeque iſtius inſtituti commoda ſenſiſſe procul dubio prudentiam ſeculi CELSIANI. *Quin ſolius chirurgiae peculiares modo partes, ceu ocularíam, dentariam, obſtetriciam, lithotomicam et oſſium curatricem, celebribus in vrbibus, magno artis emolumento, a ſingularibus exerceri viris, qui hac ratione excellentiſſimi facti aliis vel ſpem imitandi praeriperent. Aſt tamen hi ipſi ocularii, dentarii aut obſtetricii chirurgi abſque omni chirurgiae ac medicinae reliquae ſcientia tantum abeſt, vt excellere poſſent, vt potius plurima inconſulto et male forent perpetraturi. Quanto minus calleret medicus, ſanitatem recte tueri ſine cognitione aliqua chirurgiae, quippe cuius lumen abditorum tot malorum initia, progreſſus ac fines illuſtrat. Mancum ergo et mutilum tradidiſſent iatrices ſtudium ipſi illi artis medendi antiſtites, niſi diſcipulos ſuos diaeteticen, pharmaceuticen et chirurgicen docuiſſent, quanquam totidem diuerſas doctrinae vniuerſae quaſi regiones condiderint. Aliud tamen eſſe, facile intelligitur, in his doctrinae ampliſſimae regionibus non hoſpitem agere, aliud, ceu indigenam omnia et ſingula penitus noſſe; aliud item rem ſcire, aliud, exercitii dextri facilitatem conſecutum eſſe. Magnos magna decent, et excitata noſcuntur ingenia, quae ſtudii calcem minus breuem ſed longi decurſus ſibi figunt. Quo ipſo nomine* TIBI *denique plaudo inter celebritatem nouorum honorum. Scis meum animum, quo forte commendatus* TIBI *haerebo.*

Vale. Dabam Elmſtadii d. XXVIII Sept. MDCCLXVI.

✠ ✠ ✠

VIRO PRAENOBILISSIMO ATQVE DOCTISSIMO

MARTINO IACOBSEN

SVMMORVM IN MEDICINA HONORVM CANDIDATO

DIGNISSIMO

FAMILIARI AC NECESSARIO MEO AESTVMATISSIMO

S. P. D.

IOANNES AVGVSTVS MATTHIESSEN

IVRIS VTRIVSQVE LICENTIATVS.

Ita mihi, quae opto, omnia feliciter contingant, vt quae TIBI *hodie summos in Medicina honores capessenti dicam, non reperio. Gratulerne hos* TIBI *honores, an laudem, praedicemque de* TE, *quae laudari praedicarique vix vnquam satis a me posse intelligo? Neutrum faciam. Alterum namque adeo est vulgare adeoque tritum, eo vt si vterer scribendi argumento ne et* TIBI *et ipse mihi molestiam crearem, verendum sit. Alterum vero eiusmodi est, vt laudes* TVAS TVA*que in me merita praedicare nequeam, quin humilem me assertatorem lectores sint existimaturi. Quis enim mihi crederet, iustis* TVAM *doctrinam laudibus extollenti* TE*que ex animi mei sententia amicum ipsis meis fratribus ipsaque mea vita cariorem dicturo? Cum igitur vtroque scribendi argumento me videam destitutum, nihil restat, nisi vt quae* TIBI *quantumvis audire recusanti saepe privatim dixi, ea nunc publice repetam, confitearque, me nimirum, cui mortalium cum in litteris, praesertim humanioribus, tum in ceteris, quae ad amicorum officia pertinent, plus deberem quam* TIBI, *habere neminem, meque inde per omnem vitam meam* TVI *futurum studiosissimum. Vale.*

Dabam Helmstadii d. XXVIII m. Sept. MDCCLXVI.

VIRO PRAENOBILISSIMO ATQVE DOCTISSIMO

LAVREAE DOCTORALIS CANDIDATO

LONGE DIGNISSIMO

AMICO INTER PAVCOS SVAVISSIMO

S. P. D.

CHRISTOPH. AVG. FRANC. HEVMANNVS

BRVNOVICENS. MED. CVLT. ET OPP.

Exoptatissimam hancce occasionem, animi mei in TE *obstrictissimi declarandi eo lubentius arripio, quo gravius amicitiae est momentum, omnia, quae amico eveniunt fausta, propriae sibi ducere fortunae. Quid igitur mihi iucundius unquam obtingere potuit, quam ami-*

amicum in cathedram adſcendentem, ſummisque in arte ſalutari honoribus omnium ſane applauſu coronandum concomitari. Gratulor itaque TIBI, *Amice ſuauiſſime, laurcam doctoralem diu iamiam promeritam: Gratulor omnibus* TVIS, *de honore, qui ex doctrina, qua ornatus es eximia, in ipſos redundaturus eſt certiſſimus. Gratulor patriae* TVAE *de medico, qui ſcientia civium ſanitatis conſeruandae amiſſaeque reſtituendae imbutus eſt perampla: Gratulor denique et mihi de amico virtutibus aeque ac doctrina exornato. Reliquum quod eſt, omnia omnis generis bona largo in* TE *defluant rivo, optimus iubeat Deus. Vivas diu ſanus terque quaterque felix, mihique ut amicitiam, qua hucusque me es complexus, conſerves, ſumma meorum eſt votorum. Ad me praeterea quod attinet, meritorum* TVORVM *ſemper me fore cultorem perſuaſum habeas opto. Dabam Helmſtadii 1766. d. 28. Sept.*

VIRO PRAENOBILISSIMO ATQVE DOCTISSIMO
MARTINO IACOBSEN
MEDICINAE DOCTORANDO DIGNISSIMO
AMICO SVO SVAVISSIMO
S. P. D.
E. G. NEVMEISTER, HAMBVRGENSIS
MED. C. ET OPP.

Mihi nomen veri amici deeſſet, VIR PRAENOBILISSIME *ſi hanc occaſionem, cum praemium eximiae* TVAE *doctrinae ſummos in arte ſalutari honores capeſſis,* TIBI *animi mei adfectus publice declarandi, avide arripere nollem. Intelligo luculenter benevolentiam in me* TVAM, *cum in eo, quod publice edis, praeclaro eruditionis* TVAE *ſpecimine diſſentientis mihi munus dediſti. Perſuaſum habeas, hoc munus, magis ad admirandam egregiam* TVAM *ſcientiam quam ad refutandas nonnullas Theſes* TVAS, *a me acceptum eſſe. Gratulor itaque* TIBI, *Amice dilectiſſime! de ampliſſimo Doctoris gradu, quem* TIBI *Gratioſa Medica Facultas attribuet. Macte virtute* TVA *eſto, revertere in patriam feliciter! Omnia* TIBI *proſpere ſuccedant,* DEVS T. O. M. *largiatur* TIBI *numeroſam annorum ſeriem, ut diu ſis patriae* TVAE *ſalus, diu ſplendidae Familiae* TVAE *decus atque ornamentum, diu denique amicorum* TVORVM *ſolatium.*

Vale, faveque mihi TVI *etiam abſentis ſtudioſiſſimo. Dabam in Academia Iulia Carolina, die XXVIII. Septembris A. R. S. MDCCLXVI.*

DISSERTATIO INAVGVRALIS

DE

ANTIQVA MEDICINAE IN TRES PARTES DIVISIONE.

-※-※-※-※-※-※-※-※-※-※-※-※-※-

§. I.

Vt humana omnia, minima maxima, mutationi temporumque viciſſitudinibus ſubiecta ſunt: ita ſcientias quoque, cunctas ſingulasque, eidem huic mutationi minime exemptas eſſe, omnes omnium diſciplinarum hiſtoriae docent. Vt enim omittam reliqua, quot et quantas mutationes, transformationes, quin dilacerationes paſſa fuit illa ipſa reli-

quarum disciplinarum veluti magistra, Philosophia, quae a multis variisque, quos habuit, auctoribus modo corrupta, modo etiam emendata sic fuit; vt longe alia, quam habebat olim, facie iam nunc appareat.

§. II.

Idem igitur rei medicae accidisse, eo minus est mirandum, quo magis hanc cum illa quondam arctissime coniunctam fuisse, constat inter omnes. Quin etiam nunc artem nostram philosophiae partem non inepte dixeris, quantumuis per tot iam secula seorsum et tradita a doctoribus et ab alumnis percepta fuerit. Quum enim rerum corporearum scientia philosophiae pars ea sit, quae in corporis cuiuscumque demum adeoque humani quoque *οικονομιαν* inquirat, eamque explicet; non video, quidni omnem rem medicam ad philosophiam quodammodo referri posse, recte existimem. Ex quo interim medicinam a philosophiae studio separauit, eamque sibi posterisque suis seorsum tractandam putauit Hippocrates; vario modo, diuersisque temporibus haecce ars et definita et diuisa fuit. De definitione autem dicere cum ab instituto meo alienum sit, adeoque nihil attineat, de sola diuisione quaedam nunc differere mihi liceat.

§. III.

Iam vero artem medicam, cum a veteribus, tum a recentioribus varia ratione variasque in

par-

partes diuisam fuisse, neminem fugiet eorum, qui vel mediocrem aliquam historiae litterariae medicae operam dederunt. Praesertim veteres in constituendis medicinae diuisionibus copiosi fuerunt; quod intelligere est cum ex aliis eorum libris tum ex eo Galeni, qui *de artis medicae partibus* inscribitur. Quarum autem veterum diuisionum nonnullae videntur paullo obscuriores, aut ita certe comparatae, vt non facile intelligas, quomodo accipere eas aut interpretari oporteat. Quod non aliunde esse dixerim, quam quod veterum cum Graecorum tum Romanorum monumenta partim periere integra, partim vero ad nos misere truncata, adeoque manca peruenerunt, vt saepe nec auctorum, quorum scripta habemus, nec ipsarum disciplinarum ab ipsis cultarum vera ratio satis perspicue hodie percipi queat. In his interim antiquis diuisionibus explicatu haud facilibus recte fortassis numeraueris illam medicinae in tres partes siue diductionem siue diuisionem, quam prae ceteris etiam CELSVS habet praef. in libr. I. vbi *iisdem*, inquit, *temporibus in tres partes medicina diducta est: vt vna esset, quae victu: altera, quae medicamentis: tertia, quae manu mederetur. Primam* διαιτητικὴν, *secundam* Φαρμακευτικὴν, *tertiam* χειρουργικὴν *Graeci nominauerunt.* Hunc locum sua premi difficultate, aut ab omni certe obscuritate non esse liberum, nisi per se intelligitur, ex dissensu tamen eorum apparet, qui ad eum explicandum aggressi sunt. Varii autem iidemque magni nominis viri in

 ad-

adſcriptis Celſi verbis explicandis ita ſunt verſati, vt qualem diuiſionem hic intelligi voluerit auctor, inquirerent. Quorum vero alii cum in diiudicanda hac artis noſtrae diuiſione ab aliis diſcrepent, vt, cuius potiſſimum ſententiam amplectare, non omnino appareat; haud me operam luſurum exiſtimaui, ſi laudatum Celſi locum huius diſſertationis meae argumentum facerem, etiam, quae mihi quidem hac de re videantur, prolaturus in medium. Ad quod perficiendum antequam ingrediar, forte non abs re fuerit, ſi, quid de hoc loco alii ſenſerint, breuiter expoſuero.

§. IIII.

Inter eos itaque, qui ſupra excitatis Celſi verbis lucis aliquid adfundere ſtuduerunt, principes facile nominari merentur DAN. CLERICVS et IO. HENR. SCHVLTZE, magni illi duumuiri, deque hiſtoria litteraria medica praeclare meriti, quorum vterque de hac medicinae in tres partes diuiſione et reliquis ſcripſit fuſius et peculiare caput, huic dicatum, ſcriptis ſuis inſeruit. Horum igitur virorum ſententiae, quantumuis diuerſae cum ita comparatae ſint, vt earum alterutram ſequantur auctores reliqui; age proponamus eas, quo binis his iudiciis noſtrum quidem deinde interponere, poſſimus. Incipiamus a CLERICO, qui *hiſt. medic P. II. libri I. cap. 9.* quo eius de diuiſione noſtra iudicium continetur, *a) medicinae in tres profeſſio-*

a) Partage de la medecine en trois Profeſſions.

feſſiones partitionem inſcripſit. Ex quo ipſo titulo, quorſum auctor tendat, quodammodo iam poteſt intelligi. Nimirum ita medicinam temporibus Herophili et Eraſiſtrati diuiſam, aut potius diſtractam fuiſſe arbitratur, vt tria diſtincta munera medica, adeoque tres a ſe inuicem diuerſae ſanantium formae exiſterent, *diaeteticorum* puta, *pharmaceutarum* et *chirurgorum*, quorum ſingulorum etiam deſcriptionem exhibet. Qui diaeteticen exercebant, eos in curandis internis tantum morbis, quorum cauſſae intrinſecus quippe herentes explicatu difficiliores eſſe ſolent, occupatos fuiſſe, contendit, ſimilesque his, quos hodieque *clinicos* vocamus. Quam ob rem, et quoniam praeterea etiam naturali philoſophiae operam dabant, ad *diaeteticos* tanquam eminentes inter medicos, reliquosque et eruditione et honore ſuperantes principatum defert. *Pharmaceutas* deinde id tantum exiſtimat operam dediſſe, vt ſanguinem ſiſterent, vulnera ſanarent aperta, vlcera porro, tumores, abſceſſus, vno verbo, ea corporis mala tractarent, ad quae tollenda ſolus medicamentorum externorum vſus et applicatio ſufficeret, reliqua omnia, quae inſtrumentorum opera indigebant, *chirurgis* relinquentes, quibus ſecantibus tantummodo vrentibusque, ſecundum Celſum, vt putat, ne vulnerum quidem, multo minus autem vlcerum tumorumque ſanationem ſuſcipere licuit, niſi, quatenus in his inciſione erat opus.

§. V.

Hausit vir optimus hanc opinionem, ceu ipse fatetur, ex Celso, qui, cum suos de re medica libros in tres partes descriptos secundum hanc in totidem partes diuisionem dispofuerit; facile lectorem minus cautum eo poteſt perducere, vt cum cel. CLERICO in eadem ſententia ſit. Praeſertim in nonnullis praefationibus quaedam reperiuntur, quae ſententiae huic aliquid addere roboris videntur. At vero, longe tamen aliter res ſeſe habere, cum aliunde conſtat, tum ex iisdem Celſi praefationibus poteſt intelligi, vbi de ſingularum diuiſae medicinae partium cultoribus diſſerens ea profert, in quibus quiduis potius, quam eiusmodi medicinae diſtractionem, aut talium tamque arcte limitatorum munerum deſcriptionem deprehendi poſſe, dixerim. Quodſi enim tale quid innuere voluisſet, non dubito, quin longe clarioribus verbis vſus diuerſa iſta munera eadem deſcripſiſſet perſpicuitate, qua *praef. in libr. VII.* qualis bonus eſſe chirurgus debeat, expoſuit. Celſum autem de eiusmodi diuerſis profeſſionibus deſcribendis ne per ſomnium quidem cogitaſſe, ea quoque teſtantur, quae cel. SCHVLZIVS diſputat *hiſt. medic. Part. II. c. V. §. 3.* vbi *Celſo autem*, inquit, *in animum non veniſſe, vt dicere vellet, medicinae totum corpus diſſectum quaſi aut diſtractum in tres disiunctas partes fuiſſe, quisque attente eum legit, ſtatim intelligere debet; et tota hiſtoria, quam hactenus perſecuti ſumus, docet, non ſolum Hippocratem, Dioclem,*

Pra-

Praxagoramque aeque victu praescribendo, ac medicamentis et chirurgiae praesidiis hominibus profuisse; verum etiam Herophilum et Erasistratum, atque ab his deductos viros, itemque Empiricos, qui rationalem disciplinam abdicauerant, non minus victu, quam medicamentis et manuum instrumentorumque opera, pro ea ac necessitas postularet, aegris succurrisse. Hactenus ille; qui suum hac de re iudicium aliis quoque argumentes confirmare annititur. Accedit, quod GALENVS, PLVTARCHVS, alii qui, vt postea videbimus, partitionis nostrae aeque mentionem fecerunt, ne verbum quidem habent, quo laudati CLERICI sententia vel aliquo modo posset confirmari. Hinc, quin cel. viri opinio omnino improbanda sit, equidem non dubito.

§. VI.

DAN. CLERICVM longo agmine secuti sunt alii, vt ANDREAS OTTOMAR GOELICKE *b)*, GOTTLIEB STOLLE *c)* rel.; quorum autem placita hic referre superuacaneum foret, quoniam hi scriptores sui tanquam antesignani sententiam, aliis licet verbis expressam, protulerunt. Quibus igitur praetermissis, proximum est, vt de iudicio dicam, quod de memorabili nostra medicinae in tres partes diuisione tulit supra iam laudatus IO. HENR. SCHVLZIVS, quod plane ab illa cel. CLERICI

b) histor. medic. vniuersal. Period. VI. §. 154. sqq.

c) Einleitung zur Historie der medicinischen Gelahrtheit pag. 29. §. 26.

RICI aliorumque hunc ſequentium opinione diuerſum eſt. Is namque omnem eiusmodi medicinae in diuerſas profeſſiones diſtractionis ideam de medio tollit, et Celſum dicto loco nihil aliud indicare voluiſſe contendit, quam quod medicina Herophili et Eraſiſtrati temporibus maiora ceperit augmenta, magisque quam antea, per ſingulas partes ſuas, aucta atque culta fuerit. Quam quidem ſententiam *hiſt. medic. Period. II. c. V. ſ.* 2 his quidem verbis profert. *Notanter autem Celſus dicit* DIDVCTAM ESSE, *quod quidem ex vſu latinae linguae idem eſſe, mihi quidem videtur, ac ſi dixiſſet, compreſſas antea et contractas artis ſalutaris partes, poſtquam illa ab Aſclepiadis primum, deinde Philoſophis liberata fuit (quorum illi eam ſuperſtitionibus innexam tenebant, hi tanquam parergon tractabant, et ſophiſticis diſputationibus irretiebant) amplius ſeſe explicuiſſe, quemadmodum flores tempeſtiue diducuntur, aut compreſſa manus explicatur, omnesque ſuas partes pulcre libereque oſtendiſſe; atque, vt vno verbo dicam, quicquid ad perfectionem partium ſuarum requiri poterat, breui conſecutam eſſe.* Haec SCHVLZIVS. Iam etſi non ii ſumus, qui tantorum virorum placitis et auctoritatem et fidem habentibus aduerſari iure nos poſſe exiſtimemus: tamen, quoniam ſaepe, praeſertim in hiſtoricis, αμαρτανει και σοφȣ σοφωτερος, vt eſt apud Aeſchilum; Schulzianis his modeſte addere nonnulla mihi liceat.

§. VII.

§. VII.

Primum igitur vir celeberrimus non rite versari mihi quidem videtur in τȣ *deducta in partes* interpretatione; quae quidem verba ita accipit, quasi apud CELSVM nihil aliud, quam *aucta magis*, *culta* aut *locupletata per partes* significent; quod secus esse ex mox dicendis apparebit, vbi illud *diducere* cum *diuidere* idem esse demonstrabimus. Deinde vero Schulziana haec verborum Celsi interpretatio eiusmodi est, vt, si eam omni ex parte probes, artem salutarem Herophili et Erasistrati temporibus reapse diuisam fuisse, omnino negandum sit. Quod si enim Celsum nihil aliud indicasse concedas, nisi quod medicina tum temporis maiora ceperit incrementa, sequitur, vt veram eiusdem in partes diuisionem qualemcunque demum innuere hic noluerit. Quod autem quin reuera fecerit Celsus, cum, ceu statim videbimus, dubitari nequeat; facile intelligitur, clarissimi viri sententiam mancam, adeoque non vsquequaque probandam esse. Quemadmodum igitur CLERICVS, diuersas istas professiones seu munera medica sibi fingens, definitionem nobis exhibuit re definienda latiorem; ita SCHVLZIVM nostrum laudatum Celsi locum limitasse iusto arctius, ac pro inde explicationem re explicanda angustiorem dedisse dixerim.

 §. VIII.

§. VIII.

His aliorum iudiciis, sequitur nunc, vt equidem addam meum. Diu multumque de supra adscriptis Celsi verbis rite interpretandis mecum cogitaui, operamque dedi, vt omnem potestatem ac vim iis subiectam, quantum eius a me fieri posset, eruerem, atque intelligerem, vtrum medicina *Herophili* et *Erasistrati* aeuo reapse diuisa fuerit, nec ne; et si diuisa fuit, quomodo hoc factum, quaenam singularum diuisae medicinae partium vera ratio, quidue vnicuique earum proprie esset tribuendum. Hinc primum adii historiae medicae scriptores eosdemque praecipuos; quorum tamen, si quod res est dicendum, mihi fateor satisfecisse neminem. Deinde circumspexi auctores alios, praesertim veteres CELSO vel aequales vel haud adeo multum ipso iuniores, si forte in his aliquid offenderem, quod ad dissipandas faceret quasi nubeculas, quibus CELSI verba, mihi quidem, tecta videbantur et obuoluta. Quae igitur partim legendo, partim vero meditando, variasque rationes huc pertinentes inter se comparando, animaduertisse mihi videbar, ex iis nata est sententia qualiscunque, cuius proferendae nunc faciam initium.

§. VIIII.

Ante omnia autem requiritur, vt artem salutarem temporibus istis reipsa fuisse diuisam demon-

monstremus. Cuius rei necessitatem nobis imponunt ii, qui cum clar. SCHVLZIO verbis *diducta in partes* apud CELSVM nihil aliud indicari volunt, nisi, medicinam *iisdem temporibus* multorum industria auctam per partes tantum modo magisque quam antea cultam fuisse; quique adeo, vt supra iam dictum est, omnem diuisionis ideam reddere dubiam, ac tantum non tollere de medio videntur. Illud igitur *deducere in partes* idem esse, atque *diuidere in partes* cum ipse Celsus testetur, tum idem ex veteribus reliqui docent, apud quos vtramque formulam, ausim dicere, eiusdem vbique significationis esse. Verum est, verbum *diducere* per se et seorsim spectatum contrarium esse *contrahere*, adeoque haud raro non significare nisi *dilatare*, *extendere* seu *maius reddere* aut *latius*. At enim vero, quoties hoc verbum vocibus *in partes* iunctum deprehendatur, toties apud veteres latinos, quod sciam, nunquam non *diuisionem* quin distractionem denotat. Celso autem τὸ *diducta* excitato loco idem esse atque *diuisa*, ex eiusdem praefatione his verbis potest intelligi. *Sic in duas partes ea* QVOQVE, *quae victu curat*, *medicina diuisa est* —. vbi τὸ *quoque* non scripturus fuerat, nisi superiori etiam loco veram diuisionem intelligi voluisset. Plurima ex aliis veteribus exempla ad rem nostram facientia huc possem transscribere, nisi studendum mihi breuitati, aut parcendum lectoris patientiae esset. Vnum tamen adferam, quod est apud Horatium art. poet. v. 325.

Romani pueri longis rationibus aſſem
Diſcunt in partes centum *diducere* —

Vide etiam ERASM. ROTER. *de copia verbor. ac rerum in diuidendi form.* Quae cum ita ſint, quin Celſus medicinam dicto loco reuera diuiſam dixerit, amplius non erit dubium.

§. X.

Poſtquam igitur Ciceronem noſtrum veram artis medicae diuiſionem innuiſſe demonſtrauimus, ſequitur nunc, vt, quomodo diuiſa fuerit h. e. qualem diuiſionem hic intelligere nos oporteat, videamus. Scilicet varia ratione, varioque reſpectu de arte ſalutari, eam eſſe diuiſam, poteſt dici, ac proinde varia conſtituere diuiſionum genera licebit, e quibus ſententiae noſtrae clarius explicandae cauſſa, tria potiſſimum nominaſſe ſufficiet. Primum quidem illud eſt, quod in ſcholis adhiberi ſolet, et ſecundum quod medicina hodieque diſpeſcitur in *theoreticam* et *practicam*, quae deinde partes ſcientiae noſtrae maiores porro in minores ſolent diuidi. Qua diuidendi ratione ſcientiarum magiſtros conſtat vti ordinis cauſſa, quem in rebus ſuis cum docendis tum diſcendis ſeruari volunt; quapropter huiusmodi diuiſiones *ſcholaſticas*, *mentales*, ſeu etiam *logicas* recte dixeris. Alterum deinde diuiſionum genus eſt eiusmodi, vt non tam ipſam artem diuidat, quam ipſius cultores, qui de certis rei ſuae principiis ſiue capitibus

tibus inter se dissentientes ideoque diuersas sequentes opiniones in varias et distinctas abeunt partes, sectasque constituunt: quo vetus illa medicinae in rationalem et empiricam diuisio seu diuulsio potius referenda est. Tertium denique genus illud esto, quod diuersa sanantium munera facit, quo medici, vt hoc vtar, olim distinguebantur ab Iatraliptis aut hodie medici clinici a chirurgis, balneatoribus cet. diuersi sunt. Huius generis diuisio, quam verius medicorum munerum distinctionem dixeris, iterum non tam ad ipsam artem pertinet, quam ad eius cultores, siue ad diuersam diuersorum in facienda medicina constitutorum medendi rationem, qua in homine sanando vel conseruando in vniuersum opus est.

§. XI.

His praemissis, veluti sponte, quodnam ex constitutis diuisionum generibus Celsus innuere voluerit, quaestio oritur. Quod si cel. CLERICVM audias, qui professionem salutarem ita diuisam arbitratur, vt tres minores quasi professiones inde existerent, quin illud, quod extremo posuimus loco, indicauerit, non erit dubium. At vero si consideres, primum, eum sententiae suae argumenta in ipsis Celsi libris h. e. ibi quaesiuisse, vbi nulla eiusmodi argumenta sunt, et deinde addas, quae disputauimus supra, tales nempe pharmaceutas et chirurgos, quales ipse nobis depinxit,

 vix

vix vnquam degiſſe inter mortales; vel me non monente apparebit, non eſſe, quare magni ceteroquin viri hac ſuper re opinionem et auctoritatem ſequi velimus. Neque vero genus illud, quod ſecundum diximus, locum hic poſſe habere, facile intelligitur. Quis enim temporibus Herophili et Eraſiſtrati diuiſa medicina ſectam διαιτητικὴν, φαρμακευτικὴν aut χειρουργικὴν ortam dixerit? Quantumuis enim inter medicos veteres fuiſſe conſtet et qui diaetam pluris facerent; quam medicamenta et qui his plus in ſanandis morbis quam diaetae tribuerent; idcirco tamen hos medicos diuerſas conſtituiſſe ſectas adfirmare minime licebit. Quare nihil reſtat, niſi vt laudatam Celſi diuiſionem eius generis eſſe exiſtimemus, quod omnium primum fecimus; quo referuntur ſiue partitiones ſiue diuiſiones, eae, quas *logicas* ſeu *mentales* vocant.

§. XII.

Etiamſi autem ſententia noſtra ex hactenus dictis ſic ſatis probabilis videatur facta; ad eam tamen vlterius confirmandam nonnulla aliorum ſcriptorum teſtimonia adduxiſſe iuuabit. Plures noui ex recentioribus fuiſſe, qui in eo mecum conuenirent, vt diuiſionem noſtram aeque logicam exiſtimarent. Sed, praetermiſſis his, ex ipſis veteribus nonnullos excitabo, qui fide eo ſunt digniores, quo ipſos CELSI temporibus fuiſſe pro-

propiores conſtat. Horum primus eſto *Galenus* noſter, qui initio libri DE PART. ART. MEDIC. *Sunt enim quidam*, inquit, *quos poſſis audire ſecantes totam artem in pharmaceuticen et chirurgicen et diaeteticen* i. e. *in eam, quae medicamentis, et eam, quae manuum opera, et eam, quae victus ratione medetur; et haec deinde in alias partes: non tamen, vt omnes mox eodem modo has partiamur.* Quibus verbis, niſi plane fallor, intelligitur, hanc vniuerſae rei medicae in tres partes diuiſionem ab hominibus medicinam docentibus adhibitam fuiſſe. Primum enim per *ſecantes*, meo quidem iudicio, non intelligit, niſi eos, qui in arte noſtra vel viua voce vel ſcriptis etiam ſuis illuſtranda verſabantur, adeoque bona rei ſuae diuiſione non minus quam definitione carere poterant; id quod τὸ audire GALENI non obſcure indicat. Deinde hanc medicinae diuidendae rationem ait eiusmodi eſſe, vt nemo eadem vti cogatur, ſed vt medicis artem ſuam vel eodem modo vel aliter etiam partiri liberum ſit. Hinc quid efficitur, niſi vt diuiſionem hanc, quippe arbitrariam, inter diuiſiones mentales numerari oporteat. Plura ex *Galeni* libris huc ſpectantia adferre poſſem, ſi tanti eſſet, et niſi vnum illud, quod modo adduxi, ad ſententiam meam roborandam ſufficere arbitrarer.

§. XIII.

§. XIII.

Audiamus vero teſtem alium, PLVTARCHVM dico, qui vniuerſam ſeculi ſui medicinam HOMERO iam notam fuiſſe demonſtraturus diuiſionem noſtram, alio quamuis modo profert *libr. de Homero p. 104. edit. Xilandr.* vbi *medicinae*, inquit, *altera eſt pars in contemplatione poſita* (θεωρητικὴ) *quae vniuerſalibus rationibus, certaque via doctrinae ad ſingulorum cognitionem perducit: altera eſt effectrix*, (πρακτικὴ) *quae opus facit: cuius partes ſunt, victus rationem praeſcribens, manuum opera vtens, et medicamenta adhibens.* Hoc loco diuiſionem indicari logicam primum, non eſt, quod moneam. Deinde et hoc intelligi hinc poſſe dixerim, hanc ipſam partitionem Plutarchi temporibus inter omnes reliquas medicinae diuiſiones praecipuam fuiſſe, et a medicis frequentiſſime adhibitam. Ipſe namque Plutarchus de HOMERO eiusdemque rei medicae peritia ſcripturus ex plurimis artis noſtrae diuiſionibus ſuo aeuo notis hanc potiſſimum, meo quidem iudicio, non electurus fuerat; niſi eam inter reliquas vel optimam vel notiſſimam iudicaſſet. Vtut autem eſt, tamen ex hactenus dictis vtramque et GALENI et PLVTARCHI diuiſionem eſſe *logicam* patet. Quod cum ita ſit, quid impedit, quo minus etiam CELSI diuiſionem logicam putemus, praeſertim quum apud eundem neque medicae diſtractionem in ſectas, neque

eius

eius in diuerſas profeſſiones diuulſionem intelligere tuto liceat.

§. XIIII.

Ceterum CELSVS diuiſionem noſtram *iisdem* h. e. Herophili et Eraſiſtrati *temporibus* adeoque poſt HIPPOCRATIS obitum fuiſſe natam perhibet: licet, quo auctore, aut vbi terrarum id factum ſit, non addat. Equidem hanc artis noſtrae partitionem iis temporibus paullo antiquiorem, quippe a Platone prolatam, ac proinde viuente Hippocrate iam vſurpatam dixerim. Quod vt credam adducor iis, quae inter Platonis placita commemorat DIOGENES LAERTIVS *libr. III. p. 89.* *τῆς ἰατρικῆς*, inquit, *ἐστιν εἴδη πέντε· ἡ μὲν φαρμακευτική· ἡ δὲ, χειρουργική· ἡ δὲ διαιτητική· ἡ δὲ νοσογνωμονική· ἡ δὲ βοηθητική· ἡ μὲν φαρμακευτικὴ διὰ φαρμάκων ἰᾶται τὰς ἀῤῥωστίας· ἡ δὲ χειρουργικὴ διὰ τοῦ τέμνειν καὶ καίειν ὑγιάζει· ἡ δὲ διαιτητικὴ διὰ τοῦ διαιτᾶν ἀπαλλάττει τὰς ἀῤῥωστίας. d)* Hinc igitur conſequitur, vt diuiſio noſtra non HEROPHILI demum temporibus primum orta ſit, ſed iam aeuo Hippocratico, aut Platonico, ni medicis, philoſophis certe, magnam partem fuerit cognita. Quo conceſſo veriſimile eſt, eam e Platonica

d) vide *Galeni libr. ad Traſibulum, c. 24. vbi haec Laërtii confirmantur.*

nica schola transiisse ad medicos, qui deinde in hac partitione disciplinae suae accommodanda proferendaque mire varii fuerunt. Alii namque διαιτητικήν, Φαρμακευτικήν et χειρουργικήν, teste GALENO, primas medicinae maximasque partes dixerunt, quod idem quin etiam Celsus fecerit, equidem non dubito. Alii, praesertim empirici, medicinam a fine in *significatiuam*, *curatricem* et eam, *quae dicitur salubris*, diuidentes in dictas tres partes *curatricem* descripserunt. Fuerunt etiam, qui, sicut Plutarchus, his partibus constare *medicinam effectricem* dicerent. Interim, quin PLATO huius diuisionis tanquam primus auctor considerandus sit, Laërtii verba, Platonis quippe placitum exhibentia, vix dubitare nos sinunt.

§. XV.

Hactenus de diuisione nostra in vniuersum egimus. Quoniam vero Celsus noster partitionem hanc verisimiliter eo est vsus, vt secundum eam tanquam normam aliquam vniuersae aeui sui medicinae quasi imaginem exhiberet; age nunc quaenam singularum partium vera ratio sit, quidue earum quaelibet sibi habuerit proprium, perquiramus. Incipiamus a parte διαιτητικῇ, h. e. ea, quae victu curat. Huius partis ad eamque pertinentium rerum veram ideam non aliunde tutius peti posse dixerim, quam ex ipso Celso, cum quia ipse primis quatuor libris διαιτητικῆς,

meo

meo quidem iudicio, expofuit vniuerfam, tum, quoniam ex aliis veteribus, qui de hac parte eodem egiffet modo, noui omnino neminem. Nam HIPPOCRATES GALENVS, rel. fcripferunt illi quidem de rebus diaeteticis, non tamen fic, vt, quemadmodum fecit Celfus, διαιτητικὴν tanquam primam maximamque medicinae partem conftituerent. Celfum igitur qui fequi velit, is ad partem hanc referat oportet, praeter balneorum, vnctionis, frictionis cet. vfum omnem doctrinam de morbis internis, quorum cauffae explicatu difficiles funt, et quibus victus ratio, Celfo tefte, maxime fubuenit. Quin omnem hodiernam medicinam theoreticam dictis quatuor libris vtcunque expofitam deprehendi poffe dixerim. Hinc partem hanc a Celfo vt difficillimam, fic etiam clariffimam dici, non eft mirandum. De cetero notandum eft, infignem illam medicinae in *empiricam* et *rationalem* diuifionem in hac tantum parte, non in reliquis quoque, factam effe. Res namque, de quibus a rationalibus differebant empirici ad folam pertinebant διαιτητικὴν; vnde IO. ARGENTERIVS *in Claud. Galen. art. medic. comment. I. de corp.* fuo quodam iure erroris conuincit *auctorem introduct.*, qui fectae rationalis auctorem et conditorem facere Hippocratem non dubitat. Ad medicos denique qui in hac parte vel exercenda vel colenda magis olim verfati funt, quod attinet, Celfus

eos viros dicit fuiſſe longe clariſſimos, qui altius etiam quaedam conati, rerum quoque naturae ſibi cognitionem vendicarent, tanquam ſine ea trunca et debilis medicina eſſet. Hinc factum, vt recentiores in vniuerſa veterum medicorum veluti cenſura ad diaeteticos principatum deferrent, eosque tales fuiſſe contenderent, quales moderni noſtri clinici ſunt. Quam quidem opinionem etſi non reprehendimus; tamen tantum inter diaeteticos et reliquarum partium cultores olim interfuiſſe, quantum hodie inter medicos clinicos, pharmacopoeos et chirurgos intercedere, diſcriminis conſtat; id quod nonnulli haud obſcure innuunt, a nemine ſatis demonſtrari posſe contenderim.

§. XVI.

Sequitur Φαρμακευτικὴ, quam Celſus ait medicamentis curantem, ſeu, vt alibi dicit, quae magis medicamentis pugnat. Haec igitur pars quin expoſuerit, primum, de viribus et facultatibus medicamentorum cum internorum tum externorum, et deinde de iis laeſi corporis humani malis, in quibus medicamentorum maior quam diaetae manuumque operae vis eſſet, non eſt dubitandum. Nihilo tamen ſecius ex recentioribus aliqui Φαρμακευτικὴν multo circumſcripſerunt arctius, ei quippe externorum tantum medicamentorum vſum tribuentes, quoniam, opinor, ea quae Celſus *libr. 5 et 6* protulit, maximam

ximam partem externa ſunt. Hinc etiam acci-diſſe reor, vt nonnulli, medicinam neſcio quam mutilam et truncam ſibi fingentes, *diaeteticos* architectonico quaſi iure in reliquarum partium cultores vſos, hos autem qui ad Φαρμακευτικὴν a ſcriptoribus referuntur, in ſanandis apertis tantum vulneribus, vlceribus reliquisque externis nec igne nec inſtrumentorum opera opus habentibus occupatos fuiſſe arbitrarentur. At enim vero, praeter quam quod eiusmodi *pharmaceutas*, vt eos CLERICVS vocat, a nonnullis CELSI lectoribus non ſatis cautis fictos et quaſi creatos fuiſſe, iam docuit vir clariſſ. SCHVLZIVS; *e)* alia omnia ipſe quoque Celſus innuit *praef. in libr. 5. Dixi*, inquit, *de his malis corporis, quibus victus ratio maxime ſubuenit, nunc transeundum ad eam medicinae partem, quae magis medicamentis pugnat.* Quod, aut egregie fallor, aut idem eſt, ac ſi dixiſſet, Φαρμακευτικῆς tanquam obiectum ea corporis mala eſſe, quorum ſanatio maxime medicamentis egeat. Quibus vero in malis cum etiam ſint, quae haereant intrinſecus; ac proinde tolli ſine medicamentis internis omnino nequeant; nec horum, intus nempe adhibendorum remediorum vſum ab hac parte arcendum eſſe, facile intelligitur. Quantumuis autem Φαρμακευτικὴ medicamentorum et internorum et externorum vſum ſibi habuerit

 pro-

e) compend. hiſt. medic. libr. II. c. 10.

proprium: eam tamen nec victus ratione nec manuum opera plane carere potuisse *Celsus* dicit eadem in *libr. 5* praefatione. *Id antea omnia* inquit, *scire conuenit, quod omnes medicinae partes ita connexae sunt, vt ex toto separari non possint; sed ab eo nomen trahant, a quo plurimum petunt. Ergo vt illa, quae victu curat, aliquando medicamentum adhibet; sic illa, quae praecipue medicamentis pugnat, adhibere etiam rationem victus debet; quae multum admodum in omnibus malis corporis proficit.* Hinc consequitur, vt trium partium altera sine auxilio et notitia alterius nec percipi nec doceri adeoque ne coli quidem potuerit. Quod cum ita sit, quin ii, qui in Φαρμακευτικὴν vel exercendam vel suis illustrandam scriptis incumbebant, quosque Φαρμακευτικοὺς appellare mihi liceat, reliquarum quoque partium ideoque vniuersae medicinae periti fuerint, non est dubium. Φαρμακευτικοὺς itaque a *diaeteticis*, ausim dicere, non distinctos fuisse nisi studio, sic nimirum partem Φαρμακευτικὴν colentes illustrantesue scriptis suis, quemadmodum illi colebant διαιτητικήν; licet non negauerim, inter Φαρμακευτικῆς studiosos etiam fuisse, qui in tollendis morbis diaetam prae medicamentis contemnerent, haecque in aegrotis quibuscunque demum sanandis vtramque facere paginam arbitrarentur; adeo, vt, quemadmodum Celsus refert, sine medicamentis nullum morbi

genus

genus curarent. A medicis denique Φαρμακευτικοις distinguendos esse pharmacopolas, ῥιζοτομους, seplasiarios et id genus alios, forte non est, quod addam. Hactenus autem de parte Φαρμακευτικη.

§. XVII.

Restat, vt de χειρουργικη dicam, seu ea medicinae parte, quae manu curat. Etiam huius partis fines nonnulli iusto constituunt arctiores, siquidem ei nihil praeter ignis et instrumentorum vsum relinqui volunt. Itaque non potuerunt non *chirurgos* nobis describere, qui vt cel. SCHVLZII verbis vtar, cauterium applicarent, incisionem facerent, fracta luxataque reponerent; ac deinde escharae procurationem, sanguinis sistendi vulnusque deligandi curam, et quibus alias porro ad plenam sanationem opus est, *pharmaceutae* traderent; quales autem chirurgos vnquam fuisse cum eodem viro doctissimo recte negaueris. Hanc interim opinionem, parum abest, quin natam putem ex minus accurata interpretatione eorum, quae CELSVS disputat *praef. in libr. I. extrem. Potest autem*, inquit, *requiri, quod huic parti proprie vindicandum sit; quia vulnerum quoque vlcerumque multorum curationes, quas alibi executus sum, Chirurgi sibi vendicant.* Quae verba fateor posse quemuis facile eo perducere, vt idem cum illis de chirurgis veteribus iudicium

ferat.

ferat. Quid enim inde videtur colligi posse, nisi hoc, non licuisse olim chirurgis igne tantum et instrumentis pugnantibus vulnera aperta vlceraque sanare? At enim vero perquiramus paullo diligentius quales *curationes*, qualesue *chirurgos* hic narret CELSVS, et alium horum verborum sensum esse apparebit. Scilicet per *chirurgos* hoc loco, vt mea fert opinio, non tam eos intelligit, qui chirurgiam re ipsa exercebant, quam qui eam colebant, augebant obseruationibus, suisque illustrabant scriptis; vt igitur *curationes* non tam eae hic intelligendae sint, quae reapse suscipiebantur a chirurgis, quam potius hae, quas medici chirurgici in operibus de χειρȣργικῇ agentibus describebant, explicabantque. Verisimile autem est inter hosce χειρȣργικῆς cultores fuisse, qui de hac parte scribentes eorum etiam vulnerum vlcerumque mentionem facerent, in quibus plus medicamentis quam manu proficitur, quaeque adeo ad partem Φαρμακευτικὴν verius quam ad χειρȣργικὴν pertinebant. Et sic demum adscripta Nostri verba arbitror accipienda; alias me Celsum circa laudatae praefationis finem disputantem non intelligere confiteor. Ceterum quaestio, *quaenam ad partem* χειρȣργικὴν *sint referenda* ab hac, *quorumnam corporis malorum curationes medico chirurgico suscipere olim licuerit*, plane est diuersa. Ad primam quidem quod attinet, equidem non possum, quin tres illas diui-

sae

ſae medicinae partes vt tot diuerſas diſciplinas conſiderem, in quibus ſingulis magis colendis medici maxime ſtudio a ſe inuicem diuerſi olim verſati ſunt; quod Schulzianae de diducta medicinae ſententiae eſt conſentaneum, et ab ipſo etiam *Celſo* confirmatur, ſiquidem de ſingularum partium cultoribus tanquam diſciplinarum ſeorſum cultarum profeſſoribus hinc inde verba facit: quin *eadem in libr.* 7. *praefatione* partem *χειρȣργικὴν diſciplinam* ipſe appellitat. Si quid igitur libris ſuis definire aut determinare voluit noſter: eum non, opinor, quid *chirurgis* aut *clinicis* faciendum omittendumue, ſed quid ſingulis diuiſae medicinae partibus vindicandum docuiſſe. Itaque χειρȣργικὴν licebit cum ipſo Celſo definire: *quae non quidem medicamenta atque victus rationem omittit, ſed manu tamen plurimum praeſtat.* Quemadmodum igitur Φαρμακευτικὴ in vniuerſum curationem exhibebat eorum, ad quae tollenda maxime opus erat medicamentis: ſic χειρȣργικὴν, arbitror, expoſuiſſe de externis malis corporis, non quibuslibet demum, ſed iis tantum, in quibus manuum et inſtrumentorum maxima vis eſſet. Quod ſi vero, vt de quaeſtione altera nunc dicam, ſcire cupias, quaenam corporis mala tractare chirurgis licuerit: non dubito adfirmare, eos occupatos fuiſſe in curandis externis quibuscunque, quae manuum ope et auxilio carere nequeant; adeo quidem, vt nec

 empla-

emplastrorum nec reliquorum foris adhibendorum vsum et applicationem excipi velim. Veteres autem chirurgos ad sananda vulnera, sistendumque sanguinem suamet manu medicamenta adhibuisse; prae ceteris etiam PLVTARCHVS docet supra a me laudati *libri de Homero c. 116.*, vbi de Homerica chirurgiae peritia agit, et, MENELAVM *ergo*, inquit, MACHAON *curat*, *primum sagittam extrahens*, *deinde vulnus contemplans*, *atque sanguinem exprimens*, *ac siccantia medicamenta inspergens*. Quod non scripturus fuerat, nisi chirurgi suo florentes tempore ad sananda vulnera aliaque externa vsi medicamentis essent; id quod omnino negant, qui, vt supra vidimus, chirurgorum vices magnam partem tribui pharmaceutis volunt. Sed, vt omittam nunc quae ad chirurgorum seu vulnerariorum vices et functionem pertinent, Φαρμακευτικὰς supra ostendi a reliquis diuisae medicinae cultoribus non distinctos fuisse, nisi secundum eius diuersarum partium rationem et differentiam: idem dicendum arbitror de medicis studiosis χειρουργικῆς, de quibus Celsus passim ita disputat, eos vt honore et eruditione insignes fuisse, facile intelligas.

§. XVIII.

Ex hactenus dictis itaque apparet, tres illas partes, in quas temporibus Herophili et Erasistrati medicina diducta fuit, non esse considerandas tanquam tria diuersa sanantium diuersorum mu-

munera, fed vt tot diuerfas difciplinas, quae fingulae poft medicinae diuifionem, fiue in fcholis, fiue in fcriptis medicorum factam primum ortae, et fucceffu deinde temporis fenfim paulatimque magis cultae fuos tandem proprios profeffores acceperunt, a fe inuicem non diftinctos nifi ftudio aut partium differentia, ficuti pathologiae doctores, vt hoc vtar, diuerfi ab his funt, qui phyfiologiae aut therapiae fcriptis fuis colendae illuftrandaeue hodie operam dant. Circa Celfi certe tempora eiusmodi profeffores vixiffe, qui trium medicinae partium vnam alteramue feorfum colerent, ipfe *praef. in libr.* 7. his quidem verbis indicat: *Deinde, pofteaquam diducta ab aliis habere profeffores fuos coepit, in Aegypto quoque increuit, Philoxeno maxime autore, qui plurimis voluminibus hanc partem diligentiffime comprehendit.* Et paullo poft: *Ac Romae quoque non mediocres profeffores, maximeque nuper Tryphon pater, et Euelpiftus Phlegetis filius, et vt ex fcriptis eius intelligi poteft, horum eruditiffimus Meges, quibusdam in melius mutatis, aliquantum ei difciplinae adiecerunt.* Quin ipfum Celfum eiusmodi profefforem Romae fuiffe, contendere non dubitat vir πολυμαθέστατος GEORG. WOLFFG. WEDELIVS. *f)* Noftrae igitur in tres partes diuifioni idem accidiffe dixerim, quod euenire in plerisque fcientiarum partitionibus folet, quae a diuidentibus magiftris vel in fcholis vel in fcriptis primum conftitutae,

D 2 fuc-

f) praef. in Aurel. Cornelium Celfum.

ſucceſſu temporis et ſequentium cultorum induſtria, ſenſim ſenſimque in diuerſas abeunt diſciplinas minores, quae iunctim ſumptae maiorem, ſeu totum ſuum efficiunt. Sic notiſſima illa, et a medicis maxime celebrata medicinae theoreticae in quinque partes diuiſio primum, quod ſciam, prolata in medium eſt ab *Introductionis g)* vulgo Galeno adſcriptae auctore, poſt cuius tempora ſingula partitionis huius membra ita culta fuiſſe conſtat, vt tanquam diuerſae doctrinae et docerentur ſcriptis oreue a doctoribus, et ab alumnis perciperentur; adeo quidem, vt harum partium quaeuis peculiarem ſuum in Academiis nunc profeſſorem habeat. Quae res quum ita ſeſe habeant, fieri non poteſt, quin errent, qui CELSVM, ſaepe laudato loco, non ipſam ſcientiam medicam, ſed medicorum practicorum vices et functiones diuiſas innuiſſe contendant.

§. XVIIII.

Multo minus audiendi ſunt, qui hodiernae et pharmaciae et chirurgiae rationem et vtriusque a reliquo medicinae quaſi corpore ſeparationem non aliunde deducendam exiſtimant, niſi ex hac ipſa diuiſione noſtra, quam inde fatalem *h)* et rei medicae pernicioſam appellare non dubitant. Nam primo, chirurgiam, ſi antiquam ſpectes, quis neſcit omnium medicinae partium primam et vetuſtis-

g) c. 7.
h) vid. *Andr. Ottmar Goelike hiſt. medic. vniuerſal. Periop. VI, extrem.*

ſtiſſimam *i)*, ac proinde ipſa diuiſione noſtra antiquiorem eſſe: Sin vero nouam hodiernam; huius, tenendum eſt, conditionem et a medicina ſeparationem florente aut verius incipiente Schola Salernitana ſeu temporibus latino-barbaris demum ſecutam eſſe: quod prae reliquis etiam obſeruauit CHRISTIAN. WILH. KESTNERVS. *k)* Ad pharmaciam deinde hodiernam quod attinet, medicos veteres cum Graecos tum Romanos conſtat ſuamet manu praeparaſſe medicamenta: adeoque talibus non opus habuiſſe hominibus, quales hodierni pharmacopoei ſunt. Non me praeterit, fuiſſe olim, qui merces medicas, vt ſic dicam, medicis ſuppeditarent venderentque; quo pertinent pigmentarii, aromatarii et id genus alii. At horum conditionem et vices longe diuerſas fuiſſe a munere, quo moderni pharmacopoei funguntur, nemo ibit inficias, qui in hanc rationem paullo diligentius inquiſiuerit. *l)* Praeterea hodiernorum pharmacopoeorum ratio atque origo non adeo eſt antiqua, eam vt a CELSI aut adeo Herophili temporibus repetere liceat. Audiamus enim virum doctiſſimum et rerum antiquarum longe peritiſſimum HERM. CONRINGIVM, qui *de Hermetica medicina libr. II. c. 8. p. 293. plurimis*, inquit, *ſeculis caruit iis (officinis pharmaceuticis) ars medica, ipſis medenti-*

 bus

i) vid. *Celſum praef. in libr. 7.*

k) vide huius *kurzen Begriff der mediciniſchen Gelahrtheit.*

l) vide ANDR. OTTOMAR. GOELICKE diſputat. de mutilo medicinae corpore reſartiendo, per chirurgiam et pharmaciam poſtliminio reuocandas §. XVII.

bus domi pharmaca sua conficientibus. Idem mos hodieque per omnem Asiam obtinet. In Africa primum videntur medici hanc curam a sese in alios reiecisse, ante hos quingentos amplius annos. Et paucis interiectis: *Auenzoaris sane aeuo, qui seculi duodecimi initio, vndecimi fine, floruit, morem illum in Africa obtinuisse, non videtur dubitandum. Inde cum doctrinarum artiumque omni genere in Hispaniam primum mox in Europae reliqua concessit.* Hinc igitur patet, etiam pharmaciae a medicina separationem iuniorem esse, quam vt rationem et ortum eius apud Graecos aut Romanos quaerendam esse existimes.

§. XX.

Si quid interim de distinctis veterum medicorum muneribus, diuersisue eorundem functionibus definire velis; solam chirurgiam apud Romanos aliquando ab arte nostra separatam fuisse, recte dixeris. Quantumuis enim veterum medicorum plerosque victum ordinasse, medicamenta adhibuisse et chirurgiae opera exercuisse, historici nostri scribant; nihilo tamen setius clinicos chirurgosque aliquid discriminis Romae saltem intercessisse, forte non est negandum. Ipse enim GALENVS in *medendi methodo* alicubi se fatetur in Graecia chirurgiam administrare solitum, Romae vero eius administrationem reliquisse iis, qui huic officio peculiariter se dabant. Quod discrimen inter clinicos et chirur-

gos

gos seu vulnerarios etiam obseruat SALOMO CELLARIVS in *origin. et antiquitat. medic.* C. IIII. §. 4. 5. quem igitur adi. Verum enim vero propterea neutiquam statuere licet, inter medicos veteres fuisse etiam, qui iure quasi architectonico διαιτητικὴν et morborum internorum curam sibi vendicantes malorum corporis externorum sanationem partim pharmaceutis partim vero chirurgis traderent vtrisque vtentes pro famulis. Nam vt nihil dicam de pharmaceutis, quorum conditionem mihi fateor ignotam esse, chirnrgi aeque erant medici dignitate et honore iis non multum forte minores, qui clinici dicebantur; quod prae ceteris intelligere est ex honoribus, quibus Romani ornarunt virum magni nominis ARCHAGATHVM, qui testante PLINIO primus e Graecia Romam venit medicus chirurgicus siue *vulnerarius*, e re ita dictus, quod vulnera sanabat. Interim non nego, fuisse etiam, qui omnis rei medicae aut chirurgicae minime periti vni alteriue chirurgiae parti se totos consecrarent, eamque exercentes medicis et clinicis et chirurgicis, quoad honorem et dignitatem, inferiores essent. Discimus enim ex GALENI libr. *de part. art. med.* fuisse Romae, qui *ocularii*, *dentarii*, quin *anarii* dicerentur; quos HERM. CONRINGIVS *introduct. in art. medic.* tales dicit, quales nonnulli ophthalmici hodie sunt, aut illi, (ipsius optimi viri verba sunt) *qui vel tantum circa luxationes, vel vlcera, vel quodcunque de-*

mum

mum aliud corporis noſtri vitium vulgo occupantur: homines vt plurimum nulla reliquarum artis partium peritia, nulla elegantiore doctrina, nulla perſonae dignitate inſtructi, ſed βαναυσοι et e fece Romuli. Eiusmodi medicis etiam Aegyptum abundaſſe HERODOTVS *in Euterpe* docet. De cetero ſi quis velit quaerere aut appellare medicos architectonicos, ſatius erit, nomen hoc hodiernis tribuere medicis, quibus multum viliores fuiſſe clinicos veteres adductis rationibus demonſtrat IO. ARGENTERIVS *in Claud. Galen. art. medicinal. comment. I.*

§. XXI.

Sed haec de antiqua medicinae in tres partes diuiſione diſputaſſe ſufficiat. Quae cum cordato lectore communicaui, non, quo ingenii mei aciem iactarem, aut me oſtenderem ceteris videre poſſe acutius; ſed ſpeciminis cauſſa, et vt quaſi quaererem ab eruditis, quomodo ſupra adſcripta CELSI verba eſſe accipienda, numue ea, quae hac de re ſcripſerim, probanda, an tanquam infirma et nullis nixa idoneis fundamentis reiicienda putarent. Quod ſi quis itaque me nonnullis in rebus erraſſe demonſtrauerit, meliora me quidem docturus, ſtilum vertens libenter delebo errores gaudeboque noua quaſi diſcendi occaſione, qua mihi per omnem vitam nihil eſto carius.

